DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.15253256 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଜୀବନର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଶ୍ଳେଷଣ - 'ତଟନିରଞ୍ଜନା' ଏକ ଅନୁଶୀଳନ

ମମତା ରାଣୀ ବାରିକ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ଜୀବନ ସର୍ବଦା ବିସ୍ମୟପୂର୍ଣ୍ଣ। ଏହାକୁ ଜୀବନ ତମାମ୍ ପୃଷ୍ଠା ପରେ ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇ ପଢିବାକୁ ଓ ବୁଝିବାକୁ ହୁଏ, ତଥାପି ତାହା ରହିଯାଏ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ। କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଭେଦରେ ଏହାକୁ ସର୍ବଦା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଉଚିତ୍। ନଚେତ୍ ଅନ୍ଧାନୁସରଣ ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇପାରେ। ଏହିପରି ବହୁ ତତ୍ତ୍ୱନିଷ୍ଠ ସୂକ୍ଷ୍ମଚିନ୍ତାକୁ ଆଧାର କରି ନବନାଟ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ବଳିଷ୍ଠ ନାଟ୍ୟକାର ବିଜୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ତଟନିରଞ୍ଜନା' ନାଟକ ରଚିତ। ସଂଘ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ ଏବଂ ସଂଘର୍ଷର ସନ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ଯେଉଁ ସୂକ୍ଷ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ନାଟକରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଛି ତାହାକୁ ଆଲୋଚନା କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ସତ୍ୟ , କାମନା , ବିନାଶ , ଅନ୍ୱେଷଣ , ଜୀବନ , ଦୁଃଖ , ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ନିର୍ବାଣ।

ଚିରାଚରିତ ପରଂପରାର ଶଗଡଗୁଳାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନୂତନତାର ଅନ୍ୱେଷଣ ଏବଂ ଆବାହନ କରୁଥିବା ଜାତି , ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବଦା ଏକ ଆଲୋକ ସ୍ତମ୍ଭ ହୋଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରୟାସରୁ କ୍ରାନ୍ତିର ଅୟମାରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ। ଏପରି କ୍ରାନ୍ତିର ଆହ୍ୱାନ ସମାଜ ଠାରୁ ଜୀବନ , ସାହିତ୍ୟ ଠାରୁ ବିଜ୍ଞାନ ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ। ସାରସ୍ୱତ ଜଗତରେ ଏହି ନୂତନତାର ଆବାହନ ଯୁଗରୁଚିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ ବହୁ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀତା ଯୋଗୁଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ। ତେବେ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଧାରା ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ଏବଂ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହାର ରୂପାୟନ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇନାହିଁ। ତେବେ ଯେଉଁ ଆବାହକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନାଟ୍ୟ ଜଗତରେ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ବଳିଷ୍ଠ ନାଟ୍ୟକାର ହେଉଛନ୍ତି ବିଜୟ ମିଶ୍ର। ମନୋରଞ୍ଜନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରୟାସ ହୋଇଥିବା ନବନାଟ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଧାରାକୁ ଏକ ପରିପୁଷ୍ଟ ରୂପଦେବାରେ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରୟାସ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ। ଶବବାହକମାନେ(୧୯୬୮) , ଦୁଇଟି ସୂର୍ଯ୍ୟଦଗ୍ଧ ଫୁଲକୁ ନେଇ(୧୯୭୨), ତଟନିରଞ୍ଜନା(୧୯୭୮) ଆଦି ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ନାଟକଗୁଡିକରେ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ବୌଦ୍ଧିକତା ତଥା ଅନ୍ୱେଷଣଧର୍ମୀ ଜିଜ୍ଞାସାର ପରିଚୟ ମିଳେ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାରସ୍ୱତ ଧାରାର ପ୍ରଭାବରେ ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ନବନାଟ୍ୟ ଧାରା ଗତିଶୀଳ ହେବା ସମୟରେ ୧୯୭୮ ମସିହାରେ

ଯୋଗାଯୋଗ :
ମମତା ରାଣୀ ବାରିକ୍, ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ,
ଫକୀର ମୋହନ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ୟାସ ବିହାର, ବାଲେଶ୍ୱର
Email : barikmamata2001@gmail.com
ORCID ID : https://orcid.org/0009-0001-2204-8481

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୩.୧୧.୨୦୨୪	୧୦.୦୧.୨୦୨୫	୨୫.୦୨.୨୦୨୫	୧.୦୩.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ବାରିକ୍, ମମତା ରାଣୀ, ୨୦୨୫। ଜୀବନର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଶ୍ଳେଷଣ - 'ତଟନିରଞ୍ଜନା' ଏକ ଅନୁଶୀଳନ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୦, ସଂଖ୍ୟା : ୦, ପୃଷ୍ଠା : ୫୪-୫୬।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at :
https://pracheenews.com/

DOI:
https://doi.org/10.5281/zenodo.15253256
Article No - BPP00279

ଆଲୋଚ୍ୟ ତଟନିରଞ୍ଜନା ନାଟକର ଉନ୍ମେଷ ଘଟିଥିଲା। ସେହି ବର୍ଷପାଇଁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଟକ ଭାବେ ଆକାଶବାଣୀ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ଉକ୍ତ ନାଟକରେ ପାରମ୍ପରିକ ଇତିହାସର କଥାବସ୍ତୁରେ ସାର୍ବକାଳିକ ତଥା ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବସତ୍ୟର ଜିଜ୍ଞାସା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି। ନାଟ୍ୟକାର ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ସୂଚାଇଛନ୍ତି ଯେ , ଏହାର ଚରିତ୍ର କୌଣସି ଧର୍ମ ଆଧାରିତ ବ୍ୟକ୍ତିସତ୍ତା ନୁହଁନ୍ତି , ସେମାନେ କେବଳ ଏକ ଏକ ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ। ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ ଓ ପ୍ରଭାବ ନାଟକର ମୁଖ୍ୟ ଭାବବସ୍ତୁ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଶ୍ଳେଷଣ ନାଟକର ପ୍ରତି ଛତ୍ରେ ଛତ୍ରେ ହୃଦବୋଧ କରିହୁଏ।

ବିଷୟାନୁସାରୀ ବିଶ୍ଳେଷଣ

ଜୀବନ ବଡ ବୈଚିତ୍ର୍ୟମୟ। ବ୍ୟକ୍ତିଭେଦରେ ଓ ଦୃଷ୍ଟିଭେଦରେ ଏହାର ସ୍ଥିତି ତଥା ରୂପରେଖର ଭିନ୍ନତା ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ। ମାତ୍ର ଏହା ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପ୍ରକ୍ରିୟା। ସମୟାନୁସାରୀ ଏହା ନିଜର ସ୍ୱରୂପର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇଚାଲେ। ତେଣୁ ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଯାହା ସାମ୍ପ୍ରତିକ କାଳରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୁଏ, ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ତାର ରୂପ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ। ଏହି ସୂକ୍ଷ୍ମତତ୍ତ୍ୱକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ତତୋଧିକ କଷ୍ଟସାପେକ୍ଷ। ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକରେ ଏହିପରି ବହୁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଅବତାରଣା ହୋଇଥିବା ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ।

ସତ୍ୟର ଅନ୍ୱେଷଣ ନିମନ୍ତେ ଏକ ନିସ୍ତବ୍ଧ ରାତ୍ରିରେ କପିଳାବସ୍ତୁର ରାଜପ୍ରସାଦକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଏକଦା ମହାନୁଭବ ଗୌତମ ଶରୀରକୁ ଅନେକ କଷ୍ଟ ଦେଇଥିଲେ। ଜରା, ରୋଗ , ମୃତ୍ୟୁ ପରି ଦୁଃଖଠାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ମନରେ ଯେଉଁ ଆଲୋଡନ ଜାତ ହୋଇଥିଲା ତାର ଉତ୍ତର ଲାଗି ସେଦିନ ପଛରେ ରହିଯାଇଥିଲା ରାଜତ୍ୱ , ପତିତ୍ୱ , ଏବଂ ପିତୃତ୍ୱ। ନିରଞ୍ଜନା ନଦୀତଟର ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷମୂଳରେ ସାଧନାରତ ଗୌତମ ବହୁଦିନପରେ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ। ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଏକ ନୂତନ ଆଲୋଡନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା। ତାଙ୍କ ମତରେ ଜୀବନ ହେଉଛି ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଦୁଃଖର କାରଣ କାମନା। ତେଣୁ ଦୁଃଖରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତର ଯିବା ପାଇଁ ହେଲେ କାମନାର ବିନାଶ ହେବା ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ। ହେଲେ ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ଧାନୁସରଣ କରିବେ ଅଥବା ଏହା ହିଁ ସର୍ବଶେଷ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ହୃଦୟରେ ଉଠିଛି ପ୍ରଶ୍ନ। ଇଚ୍ଛାମତୀ ସୁଜାତା ପରି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଆଜି ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ। ତଥାଗତଙ୍କ ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ଏମାନଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଛି ଏବଂ ଅତୃପ୍ତି ଆସିଛି। ଇଚ୍ଛାମତୀ ତେଣୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରେ ଯେ, ଦୁଃଖଠାରୁ ମହତ୍ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣତର କଣ ? ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ରୁଟି ଓ ଚନ୍ଦ୍ର' ଗଳ୍ପରେ ଯେପରି ଲଳିତା ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଠାରୁ ବୃହତ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ୟର ସନ୍ଧାନ କରିଥିଲା ଠିକ୍ ସେପରି ନିର୍ବାଣ ଏବଂ ଦୁଃଖ ଠାରୁ ମହତ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ସେ ଖୋଜି ଚାଲିଛି। ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବଂଟନ , ପୁରା ମଜୁରୀ ଓ ପୁରା ପେଟ ମାର୍କ୍ସବାଦୀମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ତାହା ଯେପରି କେବଳ ଜୀବନର ଏକ ପ୍ରୟୋଜନ , ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ ଠିକ୍ ସେହିପରି କାମନା ଠାରୁ ଦୂରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରି ମଣିଷ ହୋଇପଡିଛି ଭୀରୁ, ପଙ୍ଗୁ ଏବଂ ଅଥର୍ବ। ସେ ଏକ ପରିଚାଳିତ ଜୀବ ପାଲଟି ଯାଇଛି। ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ମହାନିର୍ବାଣ' ଗଳ୍ପରେ

ଶରୀରକୁ କେବଳ ଅସ୍ଥିଖଣ୍ଡ ବୋଲି କୁହାଗଲା ପରି ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଶରୀରକୁ କେବଳ ଏକ ଚର୍ମର ଦୁର୍ଗରୂପେ ଅଭିହିତ କରାଯାଇଛି। ମାତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ ଏହାକି ଏହି ଅସ୍ଥି ଏବଂ ସର୍ବସ୍ୱ ଶରୀର ପାଇଁ ତେବେ ନିର୍ବାଣର ପ୍ରୟୋଜନ କଣ ? କାହିଁକି ଉତ୍ତରଣ ନାମରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅପହୃତ କରାଯାଏ ଏବଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ କାଢି ନିଆଯାଏ ? 'ସାରିପୁତ୍ର' ଗଳ୍ପରେ ରୂପଶ୍ରୀ ଯେପରି ନିର୍ବାଣ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜୀବନ ଆକାଂକ୍ଷାରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଦୁଃଖକୁ ବାସ୍ତବିକ ସତ୍ୟ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି। ତାର ମତରେ ସତ୍ୟର ଅନ୍ୟ ଏକ ରୂପ ହେଉଛି ଦୁଃଖ। ତେଣୁ ସେ କାମନାର ସ୍ୱରୂପକୁ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ। କାମନା କାହିଁକି ତାର ରୂପ କଣ ଆଦି ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଙ୍କିମାରୁଛି ତାର ମନରେ। କାମନାର କଣ ସତରେ ବିନାଶ ହୋଇଥାଏ। କାମନା ବିନାଶର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏକ କାମନା। ତେଣୁ ବ୍ୟକ୍ତି ପାର୍ଥିବ ଜୀବନକୁ ଶୁଦ୍ଧପୂତ କରିବା ପାଇଁ ଆଶା ,ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବ କାହିଁକି ? ମୃତ୍ୟୁପରି ସତ୍ୟ କାମନାକୁ ବିନାଶ କରି ଅହଙ୍କାର , ଦୁଃଖ , ପରୀକ୍ଷାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ମଣିଷ କଣ ବାସ୍ତବରେ ମଣିଷ ହୋଇ ରହିପାରିବ ? ଏପରି ଜିଜ୍ଞାସା ଏବଂ ପରିହାସ ମହାନୁଭବ ତଥାଗତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୁନଃ ସତ୍ୟର ଅନ୍ୱେଷଣ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛି। ତାଙ୍କର ହୃଦବୋଧ ହୋଇଛି ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ରହିବା ଦ୍ୱାରା ମୋହ ବସାବାନ୍ଧିବା ଆରମ୍ଭ କରେ। ତେଣୁ ଗତି ଚିରନ୍ତନ ଭାବେ ଚାଲିବା ପ୍ରୟୋଜନ। ତଦ୍ୱାରା ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା ଆହରଣ ହେବ ତଥା ସତ୍ୟର ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଣିଥିଲେ। ଜୀବନରେ ବୋଧହୁଏ ତାହା ହିଁ ଘଟେ, ନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟ ଉପରେ ଅନ୍ୟ କେହି ସନ୍ଦେହ କଲେ ବ୍ୟକ୍ତି ମନରେ ଭୟ ସଂଚାର ହୁଏ ଠିକ୍ ଯେପରି ତଥାଗତ।

ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ ତଥାଗତ ଆଦି ଉପସ୍ଥିତ ତାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଆସି ସେ ହୃଦବୋଧ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଜୀବନର ସ୍ୱରୂପ ଭିନ୍ନ। ଜୀବନ କେବଳ ପ୍ରଶ୍ନର ପରିକ୍ରମା ଏବଂ ସାରା ଜୀବନ ଖାଲି ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଏ। କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କେବେ ସମାଧାନ ହୁଏନା। ପୁଣି ସେହି ସ୍ମୃତି ତାଙ୍କୁ ବିଚଳିତ କରେ ଯେଉଁଦିନ ସେ ସୁଜାତାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଆହାର , ନିଦ୍ରା , ମୈଥୁନ ମଣିଷ ଜୀବନ ଧାରଣର ଉପାଦାନ ହୋଇପାରେ

କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ ନୁହେଁ। ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମନରେ ରୋଗ, ଜରା, ମୃତ୍ୟୁକୁ ନେଇ ଅନେକ ଜିଜ୍ଞାସା ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେଉଥିଲା। ଏବେ ସେ ଘଟଣା ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ବା ପରାଜୟ ପରିମନେ ହେଉଛି। ସେ ନିଜର ଅବିମୃଷ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ନିଜେ ଧିକ୍କାରୁଛନ୍ତି ନିଜକୁ କାରଣ ସେ ଶୂନ୍ୟ ଉତ୍ତରରେ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ ସେଦିନ ସୁଜାତାଙ୍କୁ। କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ସେହି ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ସେ ଅକ୍ଷମ ହେଲେ ତାର ଉତ୍ତର ଆଜି ସେ ସୁଜାତାଙ୍କ ଠାରୁ ଜ୍ଞାତ ହେଲେ। ଏକକାଳୀନ ଯେପରି ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ମନକୁ ଆସି ନ ଥାଏ, ସବୁ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଏକକାଳୀନ ମିଳି ନ ଥାଏ। ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସାଜିଥିବା ସ୍ୱୟଂ ଶାକ୍ୟ ମୁନି ଆଜି କ୍ଳାନ୍ତ , ବାଟବଣା ଏବଂ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଛନ୍ଦାୟିତ। ଯାହାଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରାପ୍ତିର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଏବଂ ସବୁ ରାତିର ଶେଷ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା ସେ ପୁଣି ଆଜି ନୂତନର ଅନ୍ୱେଷଣ ପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର। ହେଲେ କିଛି ଆବିଷ୍କାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ନିଜେ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛନ୍ତି। ପ୍ରତି ଜୀବନରେ ବୋଧହୁଏ ଏହିପରି ଆକୁଳତା ଓ ସ୍ୱପ୍ନ ରହିଯାଏ , ଯାହାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଫାନ୍ଦରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଯାଏ ଯେପରି ତଥାଗତ। ବ୍ୟକ୍ତିଭେଦରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଆକାଂକ୍ଷା ରହିଥାଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଯେପରି ସୁଜାତା , ଇଚ୍ଛାମତୀ , ଗୋପା ଆଦିଙ୍କର କଥାଭିନ୍ନ ଜଣଙ୍କଠାରୁ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କର। ତେଣୁ ଆକାଂକ୍ଷା ଭିନ୍ନ ଏବଂ ବକ୍ତବ୍ୟ ଭିନ୍ନ ହେତୁ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ନ ହୋଇ ହେବ ଭିନ୍ନ। ତେଣୁ ଗୌତମ ଶେଷ ନୁହନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟ ଶେଷ କାହାଣୀ ନୁହେଁ। ତେଣୁ ସତ୍ୟର ଶେଷ ଆବିଷ୍କାର କେବେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ। କାରଣ ଚାଲିବାର ଶେଷ ଏଠାରେ ହୁଏ ନାହିଁ ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଶେଷ ହୁଏ ସେଠାରେ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ନୂତନତାର ସ୍ୱପ୍ନ।

ସମୟ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ବୟସ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ କାମନାକୁ ଜୟ କରେ । ଦେହର ଗ୍ରନ୍ଥି ଶିଥିଳ ହୁଏ ଏବଂ ଉତ୍ତାପ ହୋଇଯାଏ ଶୀତଳ କିନ୍ତୁ କେବଳ ରହିଯାଏ ସ୍ମୃତି। ଏ ଜୀବନ ବୃକ୍ଷଟି ସେତେବେଳକୁ ବହୁ ଫଳରେ ଅବନତ ହୋଇପଡେ ଏବଂ ତାର ଶାଖା ଭୂଇଁକୁ ଛୁଇଁଥାନ୍ତି। ଅଶାନ୍ତ ସମୁଦ୍ର ପରି ଅସଂଖ୍ୟ ଢେଉ ଆସୁଥାଏ ଜୀବନରେ, ହେଲେ କେହି କୂଳ ଲଂଘି ପାରନ୍ତିନି। ହେଲେ କୂଳକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପୁଣି ଗୌତମ ନୂତନ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛନ୍ତି। କାରଣ କୂଳରେ ଅଟକିଗଲେ ସତ୍ୟ ହୁଏ ପରିତ୍ୟକ୍ତ। ପୁଣି ସତ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପଥ ଅନୁଯାୟୀ ଭିନ୍ନ। ତେଣୁ ନିଜ ପଥକୁ ନିଜେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ତଥାଗତ ରାହୁଳଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ। ସଂଘର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ତଥାଗତଙ୍କୁ ମୌନବ୍ରତ ଧାରଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲାପରି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟବାଧକତାରେ ଚୁପ୍ ରହିବାକୁ ହୁଏ। ହେଲେ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ଏକ ନୂତନ ଦିଶା ଦିଖାଇଥାଏ ଜୀବନକୁ। ମଣିଷର ବିବର୍ତ୍ତନ ପରି ସତ୍ୟ ସମୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବିକଶିତ ହୁଏ। ତେଣୁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସତ୍ୟ ବୋଲି କିଛି ନ ଥାଏ। କାମନାର କେବେ ବିନାଶ ହୁଏନା , ତେଣୁ ଦୁଃଖର ମଧ୍ୟ ବିନାଶ ହୁଏନା। ମନରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଯେଉଁ ଜଗତ ଅଛି ସେଇଠି ପାପ, ପୁଣ୍ୟ , ମିଛ , ସତରେ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନଥାଏ। ଆଶାର ଅନ୍ୟନାମ କାମନା ନୁହେଁ। ଦୁଃଖସୁଖ ବିପରୀତ ନୁହଁନ୍ତି। ନିର୍ବାଣ ଜୀବନର ଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ।

ନିରନ୍ତର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା ହେଉଛି ଜୀବନର ବାସ୍ତବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ।ଏହି ଜୀବନକୁ ବୁଝିବା ଏବଂ ବୁଝାଇବା କେତେ କଠିନ ତାହା ଆଲୋଚ୍ୟ ତଟ ନିରଞ୍ଜନା ନାଟକରୁ ହୃଦବୋଧ କରିହୁଏ। ଇଚ୍ଛାମତୀର ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ତଥାଗତଙ୍କ ନୂତନ ବାର୍ତ୍ତାର ଅନ୍ୱେଷଣ ମଧ୍ୟଦେଇ ଜୀବନର ବହୁ ଜଟିଳ ଦିଗ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଛି ଉକ୍ତ ନାଟକରେ। ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ସର୍ବଶେଷ ସତ୍ୟ କେବେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇପାରେନା ଏବଂ ଜୀବନ କେବେ ଦୁଃଖଶୂନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହୁଏନା। କାମନାର ବିନାଶ ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହିଥାଏ କାମନା। ତେଣୁ କାମନାର ବିନାଶ ଅସମ୍ଭବ। ବ୍ୟକ୍ତି ଭେଦରେ ଗତି ଭିନ୍ନ ଯୋଗୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରି ଜୀବନକୁ ଅଗ୍ରଗାମୀ କରିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ସମୟ ସ୍ରୋତରେ ତାହା ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇପାରେ। ଏହି ସୂକ୍ଷ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଆଦିକୁ ଜୀବନଧର୍ମୀ ରୂପଦେଇ ସାର୍ବକାଳିକ ଏବଂ ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବସତ୍ତାରେ ଏହାକୁ ହୃଦବୋଧ କରାଇବାରେ ତଟନିରଞ୍ଜନା ନାଟକଟି ବାସ୍ତବିକ୍ ସଫଳତାର ଶିଖରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଛି।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ମିଶ୍ର ବିଜୟ , ତଟ ନିରଞ୍ଜନା , ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ବୁକ୍ ଡିଷ୍ଟ୍ରିବ୍ୟୁଟର୍ସ , ବାଦାମ୍‌ବାଡି , କଟକ , ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ , ୧୯୯୯।

୨. ତ୍ରିପାଠୀ ସନ୍ତୋଷ , ଆଧୁନିକ ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶଧାରା , ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିସର୍ସ , ବିନୋଦ ବିହାରୀ କଟକ , ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୨୦।

୩. ଦାସ ହେମନ୍ତ କୁମାର , ଓଡିଆ ନାଟକ ଓ ରଙ୍ଗମଂଚ , ଓଡିଆ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟୋର୍ , ବିନୋଦ ବିହାରୀ , କଟକ , ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୨୨।